

života. Otázka „kulakov“ sa stala dôležitou a imanentnou súčasťou procesu kolektivizácie slovenského a českého poľnohospodárstva. Postupne, ako rástla nechuť roľníkov vstupovať do zakladajúcich JRD, ale najmä v období frontálneho nástupu kolektivizácie, **stali sa termíny „dedinský boháč“ a „kulak“ synonymom nepriateľa socializmu a budovania JRD a zároveň nálepkou, ktorú dávali regionálni stranícki funkcionári a štátni úradníci každému roľníkovi, ktorý nechcel vstúpiť do družstva** (zdôraznila V. H.). Ako kategória v triednej štruktúre obyvateľstva sa kulaci uvádzali aj v štatistických príručkách zachytávajúcich 50. roky. V oficiálnych straníckych dokumentoch, prejavoch vedúcich činiteľov KSČ a KSS a v tlači sa do roku 1950 termín „kulak“ vyskytoval sporadicky, potom, ale najmä od roku 1951 – 52, tento výraz takmer úplne vytlačil pomenovanie „dedinský boháč“ a stal sa trvalou súčasťou slangového fondu politických prejavov, straníckych a štátnobezpečnostných smerníc, súdnych rozhodnutí, komunistickej propagandy a publicistiky.

Obr. 2. Kulak a kňaz – dvaja najväčší nepriatelia režimu na dedine (Viktor Deni).

Pri praktickej realizácii línie komunistického režimu voči kapitalistickým elementom na vidieku museli stranické a štátne orgány definovať pojmy „dedinský boháč“ a „kulak“ a identifikovať ich v sociálnej štruktúre dedinskej komunity. Tento problém mal niekoľko rovín. V politickej rovine už sami termíny „dedinský boháč“ alebo „kulak“ určovali miesto v štruktúre dedinskej society a realizujúcich sa spoločenských procesov v období kolektivizácie poľnohospodárstva. V ekonomickej rovine bolo potrebné určiť jeho miesto a podiel na výrobe poľnohospodárskych produktov a zásobovaní obyvateľstva potravinami a vyjasniť kritériá, ktoré by postihovali kapitalistický charakter jeho hospodárstva. V právnej rovine sa komunistický režim tvrdým uplatňovaním politiky obmedzovania a zatlačania dostával do rozporu so zakotvenou a garantovanou ochranou súkromného vlastníctva pôdy do rozlohy 50 ha v ústave z roku 1948 a možnosťou individuálneho podnikania. Presné definovanie pojmu „kulak“ bolo dôležité aj z hľadiska trestnoprávneho.

Kto to teda bol „kulak“? Odpoveď na túto otázku nie je jednoduchá. Ťažko ju hľadali nielen štátne a stranícke orgány, ako si ukážeme ďalej, ale aj historici pri výskume dejín kolektivizácie. Tí narážali na niekoľko úskalí – neúplnosť a nekompatibilitu štatistických údajov, nejednoznačnosť pojmov, nedostatok dokumentov, absencia objektívneho výskumu miesta, úlohy vnútornej štruktúry a vývoja vrstvy bohatých roľníkov v českej a slovenskej spoločnosti i pretrvávajúce negatívne hodnotenia tohto sociálneho stavu. Úplnú a vyčerpávajúcu odpoveď na ňu doteraz nedala ani sovietska historiografia. Bohatosť termínov a definícií pojmu kulak, ich terminologická nejednoznačnosť a široká škála krité-